

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

Кафедра «Фінанси, банківська справа
та страхування»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

«Діяльність на ринку фінансових послуг»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Мелітополь
2020

Методичні вказівки для проходження виробничої практики «Діяльність на ринку фінансових послуг» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, 2020. – 34 с.

Розробник(и): к.е.н., доц. Радченко Н.Г.
к.е.н., доц. Рубцова Н.М.
к.е.н., доц. Чкан І.О.

Рецензент(и): д.е.н., доц. зав. кафедри «Облік і оподаткування» Сокіл О.Г.
керівник регіонального офісу в м. Мелітополь ПрАТ «СК «ПЗУ Україна» Шарко С.В.
керуючий відділенням Центр розвитку бізнесу № 4 Запорізького РУ ПАТ КБ «ПриватБанк» Акінжела С.Г.

Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри «Фінанси, банківська справа та страхування»

Протокол № 5 від 08 січня 2020 року

Завідувач кафедри «Фінанси, банківська справа та страхування»

доцент _____ О.О. Яцух

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Протокол № ___ від _____ 2020 року

Голова, доцент _____ А.А. Костякова

© Радченко Н.Г., 2020 рік

© Рубцова Н.М., 2020 рік

© Чкан І.О., 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИМОГИ ДО ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ	5
2. МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ	8
3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ	8
4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ НА ПРАКТИКУ	10
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29

ВСТУП

На заключному етапі навчання в університеті на ОС «Бакалавр» студенти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» проходять виробничу практику «Діяльність на ринку фінансових послуг». Вона проводиться відповідно до Положення про професійно-практичну підготовку студентів вищих навчальних закладів № 93 від 8.04.1995р., Положення про проведення практик студентів ТДАТУ від 12.10.2016р., а також відповідно до кваліфікаційних характеристик спеціальності.

Виробнича практика повинна допомогти студентові підготуватися до складання комплексного державного кваліфікаційного екзамену. Така підготовка забезпечується індивідуальним підходом до вибору завдання на виробничу практику, ретельному підбору матеріалу для підготовки звіту з урахуванням рівня теоретичних знань і практичного досвіду студента, виконання ним окремих доручень організації чи установи.

Методичні вказівки для проходження виробничої практики «Діяльність на ринку фінансових послуг» – основний організаційно-методичний документ, що регламентує діяльність студентів і керівників практики від ЗВО і організації (установи). Вона надається кожному студентові перед початком практики. Тривалість виробничої практики – п'ять тижнів.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИМОГИ ДО ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Виробнича практика є невід'ємною складовою навчального процесу підготовки бакалаврів зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» і важливим етапом здобуття ними повної вищої освіти. Її проведення спрямоване на поглиблення і закріплення знань, отриманих під час теоретичного навчання в університеті, а також формування практичних навичок наукового дослідження організації діяльності ринку фінансових послуг.

Метою виробничої практики є оволодіння студентами сучасними методами і формами організації праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них, на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових умовах, виховання вміння систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

В результаті проходження практики студент повинен:

знати:

- цілі та критерії професійної діяльності;
- пріоритети в системі фінансових відносин на мікро і макрорівні;
- основні принципи діяльності на ринку фінансових послуг;
- механізм проведення фінансових розрахунків;
- інструменти фінансового управління організацій та установ;
- комплекс показників та методик оцінки фінансового стану об'єкту та його фінансової діяльності;

вміти:

- збирати і досліджувати фінансову звітність об'єкту дослідження;
- аналізувати фінансовий стан організацій та установ;
- простежувати вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на основні фінансово-економічні результати діяльності фінансових установ та їх фінансовий стан;

- швидко збирати та аналізувати інформацію для прийняття управлінських рішень;
- працювати у сфері продаж фінансових послуг з конкретним скриптом;
- оцінювати платоспроможність клієнта та надавати якісні послуги фінансового ринку;
- вивчати та аналізувати основні характеристики фінансових продуктів компанії з метою якісного їх продажу.

Набути навичок з управління діяльністю на ринку фінансових послуг, зокрема окремими видами та сегментами фінансового ринку, а також навичок науково-дослідної та методичної роботи.

Виробничу практику студенти виконують відповідно до робочої програми, що затверджується у встановленому порядку.

Керівництво практикою здійснюється кафедрою «Фінанси, банківська справа та страхування» разом з підприємствами-базами практики. Вони виділяють своїх керівників, що курирують роботу студентів протягом усієї практики.

Практична підготовка студентів здійснюється в сучасних організаціях та установах фінансової сфери. Зокрема, студенти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» направляються на практику до комерційних банків, страхових компаній, інвестиційних фондів тощо.

Перед початком практики керівник від кафедри проводить збори студентів, на яких кожному з них видає щоденник практики, направлення на практику й індивідуальне завдання. Останнє складається відповідно до бази практики і містить вказівки на обсяг виконуваних робіт і форму звітності.

Протягом практики керівник від кафедри епізодично відвідує підприємства-бази практики, контролюючи роботу студентів на місцях. Зокрема, він перевіряє ведення щоденника, у який студент записує результати проведеної роботи, обговорює з ним добірку матеріалу для його звіту і т.д.

Поточне керівництво роботою студентів під час практики покладено на керівника від підприємства.

На практику студент оформляється у встановленому в організації (установі) порядку, робить відповідну відмітку в щоденнику і, починаючи з першого ж дня, виконує діючі і організації правила внутрішнього розпорядку. Це припускає обов'язкове виконання не тільки режиму роботи організації чи установи, але і діючих на ньому правил охорони праці та ін. Крім того, студент зобов'язаний періодично звітувати про здійснену роботу перед керівником від кафедри.

У ході практики студенти, насамперед, повинні приділити увагу базовому комплексу питань підготовки фахівця. Зокрема, при проходженні практики в установах сектору фінансових послуг такими питаннями є:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань з досліджуваної тематики;
- опрацювання законодавчих актів, інструкції та положень, що регламентують діяльність установи (організації);
- фінансово-економічна та організаційна структура установи (організації);
- напрями діяльності та її ефективність в установі (організації);
- дослідження фінансової звітності установи (організації), порядку її складання та подання;
- аналіз і оцінка фінансового стану установи (організації) за допомогою комплексу показників;
- оцінка платоспроможність клієнта та надання якісні послуги фінансового ринку;
- вивчення та аналіз основні характеристики фінансових продуктів компанії (установи);
- придбання практичних навичок, знань і умінь за фахом і т.п.

Одночасно з перерахованим колом задач студент вирішує найближчу конкретну задачу, поставлену керівником: зібрати практичний матеріал, виконати огляд літературних джерел і (при можливості) підготувати по виконаній роботі доповідь на науково-практичну конференцію або статтю (тезу) в науковий журнал (збірник тез).

2. МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Практика може проводитися в різних фінансових установах:

- банках;
- страхових компаніях;
- недержавних пенсійних фондах;
- кредитних спілках та інших фінансово-кредитних установах;

На весь час проходження практики в установах та організаціях, за студентами закріплюється кваліфікований спеціаліст для безпосереднього керівництва практикою студента, навчаючи його основам фінансової діяльності.

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Зміст практики визначається її метою і завданнями.

Отримана до початку практики теоретична підготовка студента дозволяє йому:

- вивчити структуру управління у масштабі установи та організації та відділів, ознайомитися з правами й обов'язками керівників підрозділів;
- ознайомитися з показниками, що характеризують фінансову діяльність установи та організації;
- здійснити оцінку платоспроможності клієнта з метою надання якісних послуг фінансового ринку;
- вивчати та аналізувати основні характеристики фінансових продуктів компанії (установи);
- виконати інформаційний пошук і підібрати необхідний матеріал для написання звіту та наукових робіт, статей, тез.

Конкретний зміст практичної діяльності кожного студента визначають його керівники, видаючи йому індивідуальне завдання на практику.

ОПИС ЗМІСТУ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

№ п/п	Перелік питань, що вивчаються	Кількість днів
1	Опрацювання законодавчих, нормативно–правових актів, положень та інструкційного матеріалу, що регламентують діяльність установи та організації.	3
2	Дослідження фінансово-економічної та організаційної структури компанії, установи та організації.	3
3	Підготовка аналітичних таблиць, вибір алгоритму дослідження з урахуванням сфери діяльності компанії, установи, організації на ринку фінансових послуг.	2
4	Збір та опрацювання фінансової, статистичної та податкової звітності компанії, установи, організації. Порядок її складання та надання у відповідні органи.	3
5	Проведення аналізу і оцінки фінансового стану компанії, установи, організації за допомогою комплексу показників.	3
6	Вивчення методики та проведення оцінки платоспроможності клієнтів обраної компанії, установи та організації, що діють на ринку фінансових послуг.	2
7	Вивчення та аналіз основних характеристик фінансових продуктів компанії, установи та організації.	3
8	Вивчення особливостей та здійснення документального оформлення фінансових операцій (укладання договорів фінансових послуг).	2
9	Вивчення маркетингових стратегій залучення клієнтської бази з урахуванням сфери діяльності компанії, організаціях та установах.	2
10	Розробка напрямків удосконалення управління діяльністю на ринку фінансових послуг. Узагальнення зібраного матеріалу, оформлення висновків та пропозицій.	2

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ НА ПРАКТИКУ

Кожному студенту для проходження виробничої практики «Діяльність на ринку фінансових послуг» керівником видається індивідуальне завдання виходячи з об'єкта практики.

СТУДЕНТАМ, ЩО ПРОХОДЯТЬ ПРАКТИКУ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

1. Ознайомлення з організацією фінансового управління в банку; опрацювання законодавчої бази діяльності банківських установ.
2. Інформаційне забезпечення фінансово-економічної оцінки діяльності банку (збір та опрацювання фінансової звітності банку).
3. Дослідження динаміки основних показників діяльності банку, аналіз формування банківських ресурсів, оцінка власних та залучених коштів банку; оцінка формування та використання капіталу банківської установи.
4. Аналіз та оцінка активних операції банку: кредитних, інвестиційних, валютних тощо.
5. Аналіз доходів, видатків та прибутковості комерційного банку.
6. Оцінка дотримання банком економічних нормативів, розрахунок показників стійкості, ліквідності та платоспроможності банківської установи.
7. Аналіз банківських ризиків (кредитного, валютного, процентного, ліквідності), прогнозування та мінімізація ризиків банківської діяльності.
8. Маркетингова політика банку: розробка та просування нових банківських продуктів та послуг.
9. Узагальнена оцінка фінансового стану комерційного банку на основі системи CAMEL.
10. Дослідження основних напрямів удосконалення фінансового управління банківської установи (рекомендації щодо розробки напрямів удосконалення

депозитної, кредитної політики банку, заходи збільшення прибутковості, стійкості та ліквідності).

В результаті роботи студент збирає дані та заповнює наступні таблиці:

Таблиця 1

Основні показники діяльності банку

Показники	Роки					Відхилення	
						+, -	%
1. Обсяг активів, млн. грн.							
2. Кредитний портфель, млн. грн.							
2.1. Питома вага кредитного портфелю в активах банку, %							
3. Кредити фізичних осіб, млн. грн.							
3.1. Питома вага кредитів фізичних осіб у кредитному портфелі, %							
4. Кредити юридичних осіб, млн. грн.							
4.1. Питома вага кредитів юридичних осіб у кредитному портфелі, %							
5. Вартість цінних паперів, млн. грн.							
5.1. Питома вага цінних паперів у структурі активів, %							
6. Вартість основних засобів та нематеріальних активів, млн. грн.							
6.1. Питома вага основних засобів та нематеріальних активів у структурі активів, %							
7. Резерв під кредитні операції, млн. грн.							
7.1. Відношення резерву під кредитні операції до кредитного портфелю, %							
7.2. Відношення резерву під кредитні операції до активів, %							
8. Обсяг зобов'язань, млн. грн.							
8.1. Вклади населення, млн. грн.							
8.1.1. Питома вага коштів населення в структурі зобов'язань, %							
8.2. Кошти юридичних осіб, млн. грн.							
8.2.1. Питома вага заборгованості перед юридичними особами у структурі зобов'язань, %							
9. Обсяг власного капіталу, млн. грн.							
9.1. Статутний капітал, млн. грн.							
9.2. Питома вага статутного капіталу у власному капіталі, %							

Таблиця 2

Динаміка активів банку

Активи						Відхилення	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	+, -	%
Гроші та їх еквіваленти							
Кошти в інших банках							
Кредити та заборгованість клієнтів							
Цінні папери в портфелі банку на продаж							
Основні засоби та нематеріальні активи							
Інші фінансові активи							
Інші активи							
Усього активів							

Таблиця 3

Структура власного капіталу банку

Власний капітал											Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, -	%
Статутний капітал												
Резерви та інші фонди банку												
Нерозподілений прибуток												
Усього власного капіталу												

Таблиця 4

Динаміка складу кредитного портфеля банку

Найменування статті						Відхилення	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	+,-	%
Кредити юридичним особам							
Кредити фізичним особам - підприємцям							
Іпотечні кредити фізичних осіб							
Споживчі кредити фізичним особам							
Інші кредити фізичним особам							
Усього кредитів							
Резерв під знецінення кредитів							
Усього кредитів за мінусом резервів							

Таблиця 5

Динаміка коштів банку

Найменування статті						Відхилення	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	+,-	%
Юридичні особи							
Поточні рахунки							
Строкові рахунки							
Фізичні особи							
Поточні рахунки							
Строкові рахунки							
Усього коштів клієнтів							

Таблиця 6

Аналіз динаміки кредитів за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності						Відхилення	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	+,-	%
Державне управління та діяльність громадських організацій							
Виробництво							
Нерухомість							
Будівництво							

Наземний транспорт							
Торгівля							
Сільське господарство							
Допоміжна діяльність у сфері страхування та фінансів							
Діяльність зв'язку							
Фізичні особи							
Інші							
Усього коштів клієнтів							

Таблиця 7

Показники ефективності діяльності банку

Показники	Роки					Відхилення	
						+, -	%
1. Норма прибутку на капітал (рентабельність капіталу (ROE))							
2. Рентабельність активів (ROA)							
3. Рентабельність витрат							
4. Чистий спред							
5. Чиста процентна маржа							
6. Рівень іншого операційного доходу							
7. Продуктивність праці							
8. Рентабельність витрат на персонал							

Таблиця 8

Розрахунок показників, що характеризують вплив власного капіталу на фінансову стійкість банку

Показники						+, -	%
Коефіцієнт надійності							
Коефіцієнт фінансового важеля							
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів - достатність капіталу							

Коефіцієнт захищеності власного капіталу							
Коефіцієнт захищеності дохідних активів							
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу							

Таблиця 9

Розрахунок показників ділової активності банку

Показник						+, -	%
Коефіцієнт активності залучення ЗК							
Коефіцієнт активності залучення МБК							
Коефіцієнт активності залучення Дстр							
Коефіцієнт активності використання ЗК у ДА							
Коефіцієнт активності використання ЗК у КП							
Коефіцієнт активності використання Дстр у КП							
Коефіцієнт дохідних активів							
Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у КП							
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь							
Коефіцієнт інвестицій у ДА							
Коефіцієнт проблемних кредитів							

Таблиця 10

Аналіз показників, що характеризують ліквідність балансу банку

Показник						+, -	%
Коефіцієнт миттєвої ліквідності							
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку							
Коефіцієнт відношення високоліквідних до РА							
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань							
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів							

СТУДЕНТАМ, ЩО ПРОХОДЯТЬ ПРАКТИКУ У СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ

1. Ознайомитися з організацією страхових послуг та особливостями їх реалізації. Навчитися укладати та вести страхову угоду.

2. Вивчити нормативні документи зі страхування життя та пенсій, навчитися розраховувати страховий платіж та страхову суму за договорами страхування життя в залежності від статі застрахованого, його віку, платоспроможності та строку страхування.

3. Вивчити умови колективного та індивідуального страхування від нещасних випадків, зокрема колективів підприємств, організацій, дітей, учнів тощо. Навчитися враховувати при визначенні розміру індивідуального страхового тарифу за договором від нещасних випадків стать, професію, хобі та інші особливості, які впливають на його величину. Детально ознайомитися з правилами обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті, зокрема пасажирів та водіїв.

4. Вміти укладати договори медичного страхування з фізичними та юридичними особами, зокрема договори безперервного страхування здоров'я (ДМС) та страхування на випадок хвороби. Навчитися правильно визначати відповідний страховий платіж, в залежності від обраної програми страхування та обраховувати страхове відшкодування при настанні страхового випадку. Вивчити, перелік документів, які необхідно зібрати страхувальнику при настанні страхового випадку.

5. Навчитися проводити страхування майна громадян та підприємств, визначати страхову суму з урахуванням особливостей конкретного об'єкта (будівлі, споруди, устаткування, машини тощо); визначати механізм виплати відповідного страхового відшкодування.

6. Навчитися проводити страхування автотранспортних засобів, зокрема укладати договори авто каско, ОСЦПВВНТЗ, «Зелена карта» та ДСЦПВ; правильно визначати відповідальність страховика за договором страхування.

7. Ознайомитися із правилами обов'язкової і добровільної форми страхування в сільському господарстві. Навчитися проводити комплексне та індексне страхування врожаю сільськогосподарських культур; правильно використовувати методику розрахунків страхових сум та страхових платежів в залежності від обраного виду страхування та страхової культури. Приділити увагу більш детальному вивченню правил обов'язкового страхування сільськогосподарських культур з державною підтримкою.

8. Проаналізувати роботу страховика в галузі страхування відповідальності. Розглянути умови обов'язкових та добровільних видів страхування відповідальності, послуги з яких надає досліджувана страхова компанія. Особливу увагу приділити добровільному страхуванню відповідальності перед третіми особами, детально розглянути умови даного виду страхування.

За результатами роботи студент збирає дані та заповнює наступні таблиці та наводить відповідні рисунки і графіки:

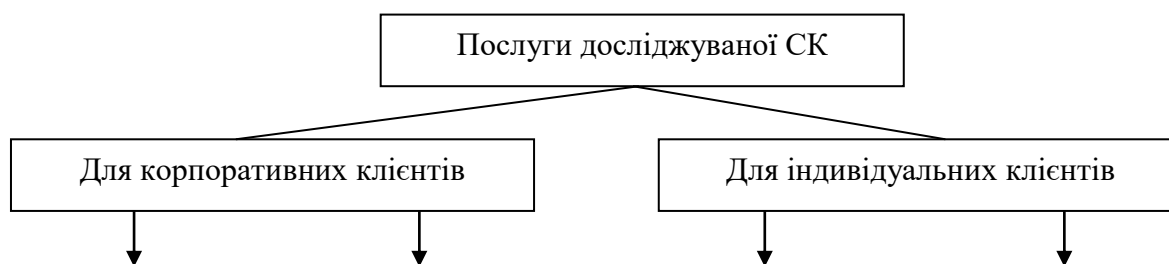

Рис. 1. Послуги досліджуваної страхової компанії

Таблиця 1

Обов'язкові та добровільні види страхування, на які досліджувана компанія має ліцензії

Вид страхування	№ ліцензії	Дата видачі
1	2	3
Добровільні види страхування		
Обов'язкові види страхування		

Таблиця 2

Динаміка основних показників роботи страхової, тис. грн.

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення	
						+,-	%
Страхові премії							
Страхові виплати							
Рівень виплат, %							
Страхові резерви							
Активи компанії							
Чистий прибуток компанії							

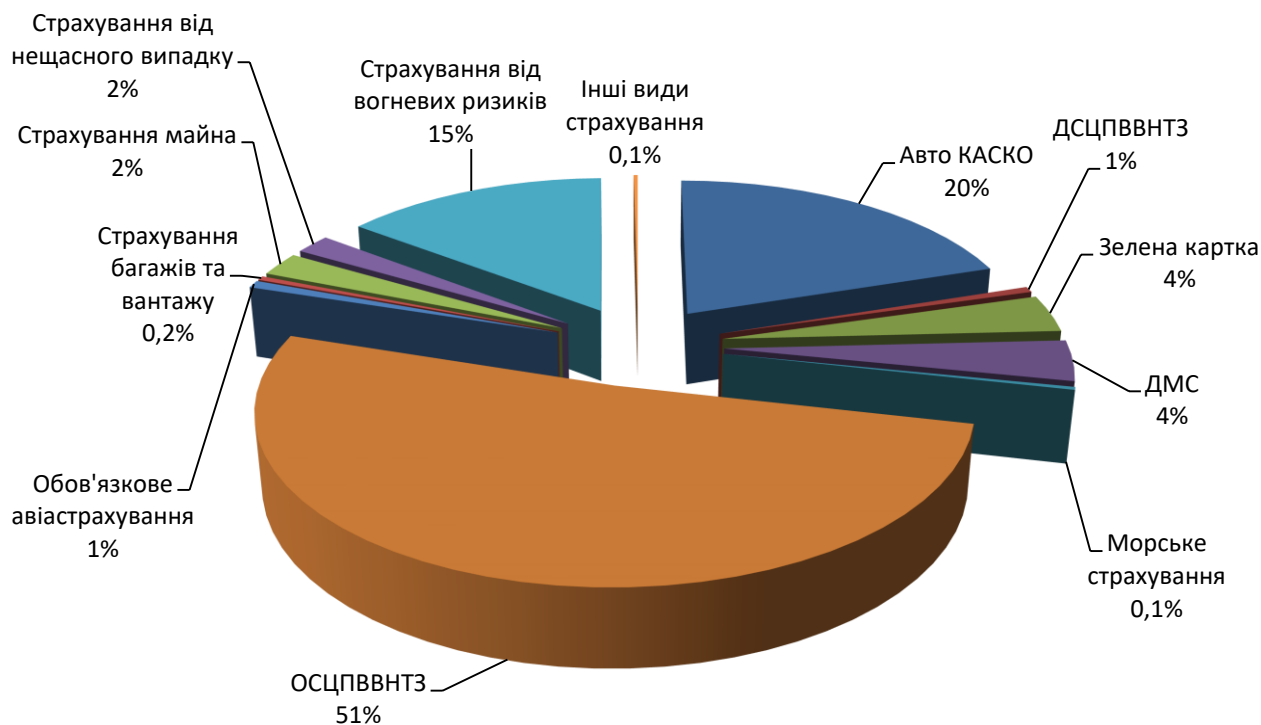

Рис. 2. Страховий портфель досліджуваної страхової компанії за звітний рік

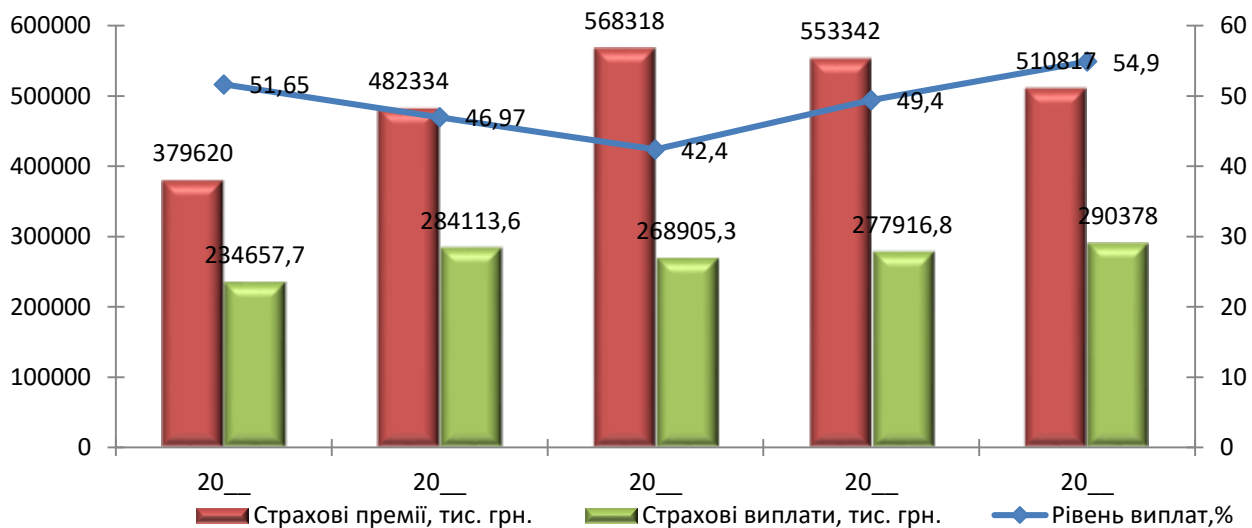

Рис. 3. Динаміка страхових платежі та виплати досліджуваної страхової компанії за 20__-20__ рр., тис. грн.

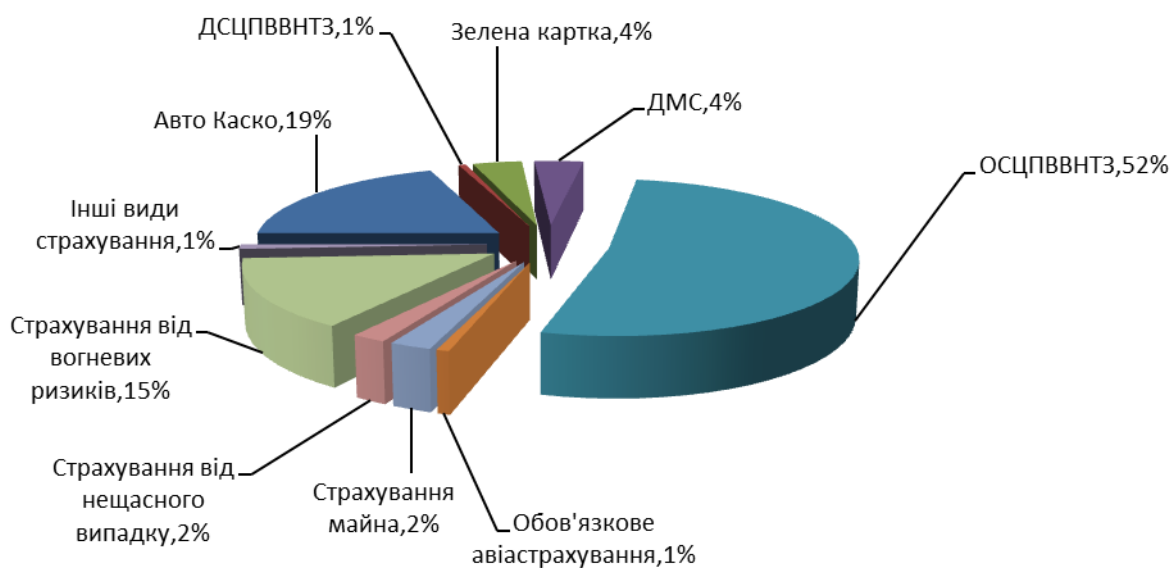

Рис. 4. Структура страхових премій досліджуваної страхової компанії за видами страхування за звітний рік, (%)

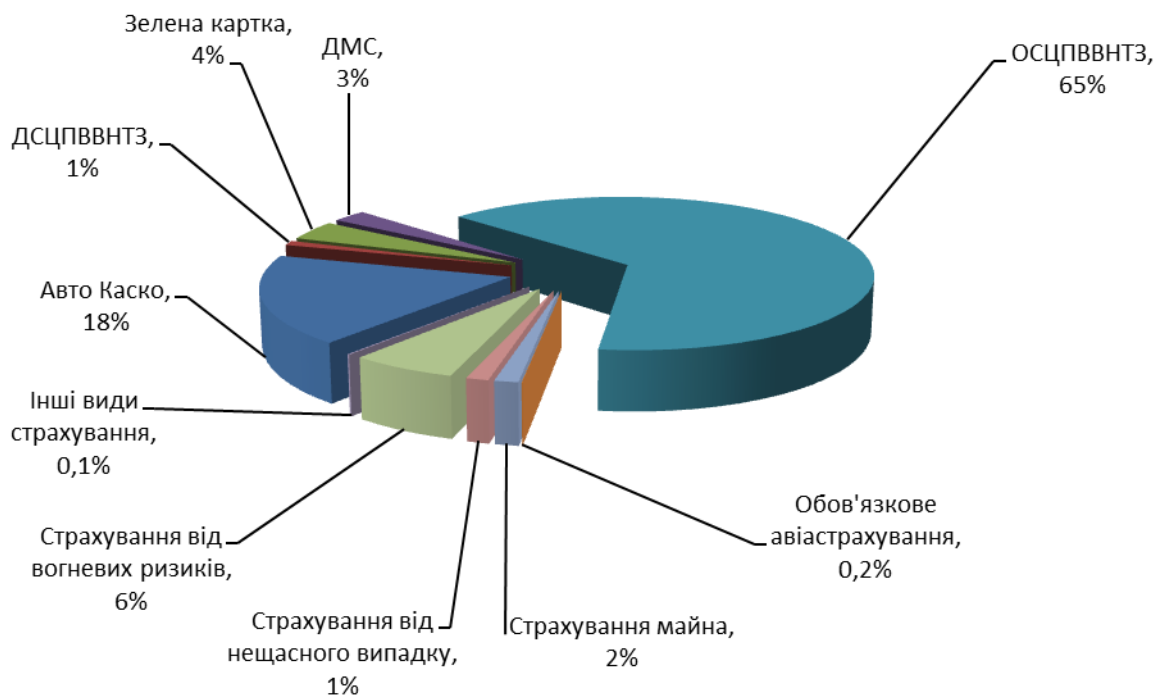

Рис. 5. Структура страхових виплат досліджуваної страхової компанії за видами страхування за звітний рік, (%)

Таблиця 3

Склад і динаміка майна досліджуваної страхової компанії, тис. грн.

Показник	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	Відхилення 20__ р. до 20__ р.	
						+,-	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Необоротні активи							
у т.ч. нематеріальні активи							
незавершені капітальні інвестиції							
основні засоби							
довгострокові фінансові інвестиції							
довгострокова дебіторська заборгованість							
відстрочені податкові активи							
залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах							
Оборотні активи							
у т.ч. запаси							
дебіторська заборгованість							
Гроші та їх еквіваленти							
Частка перестраховиків у страхових резервах							
Активи							

Таблиця 4

Динаміка фінансових ресурсів досліджуваної страхової компанії, тис. грн.

Показник	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	Відхилення 20__ р. до 20__ р.	
						+,-	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Власний капітал							
в т.ч. зареєстрований капітал							
капітал у дооцінках							
резервний капітал							
нерозподілений прибуток							

(непокритий збиток)							
інші резерви							
Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
в т.ч. довгострокові забезпечення							
страхові резерви							
Поточні зобов'язання і забезпечення							
Валюта балансу							

Таблиця 5

**Розрахунок показників платоспроможності досліджуваної страхової компанії,
тис. грн.**

Назва показника	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення	
						+,-	%
Фактичний запас платоспроможності (нетто-актив)							
Нормативний запас платоспроможності (на основі страхових платежів)							
Нормативний запас платоспроможності (на основі страхових виплат)							
Коефіцієнт запасу платоспроможності							

**Основні показники фінансово-господарської діяльності
досліджуваної страхової компанії, грн.**

Показник	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р	Відхилення 20__ р. до 20__ р.	
						+, -	
1	2	3	4	5	6	7	2
Чисті зароблені страхові премії							
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)							
Чисті понесені збитки за страховими виплатами							
Валовий прибуток							
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів							
Інші операційні доходи							
Адміністративні витрати							
Витрати на збут							
Інші операційні витрати							
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток							
збиток							
Інші фінансові доходи							
Інші витрати							
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток							
збиток							
Втрати / дохід з податку на прибуток							
Чистий прибуток							
збиток							

Таблиця 7

**Основні умови страхування певного виду страхування в досліджуваній
страховій компанії**

Умови страхування	Характеристика
Страховальники	
Об'єкти страхування	
Страхові ризики	
Страхова сума	
Франшиза	
Страховий тариф / платіж	
Порядок сплати страхового платежу	
Територія дії договору	
Термін дії договору страхування	
Страхове відшкодування	
Особливі умови	

Таблиця 8

**Коригуючі коефіцієнти, що враховують розмір франшизи, обумовленої
договором певного виду страхування в досліджуваній СК**

Розмір франшизи, (у % від страхової суми)	Коефіцієнт

Таблиця 9

**Коригуючі коефіцієнти, які враховують кількість і перелік
ризиків, що прийняті на страхування за певним видом в досліджуваній СК**

Страхові ризики	Коефіцієнт

Таблиця 10

Коефіцієнт короткостроковості за договором певного виду страхування в досліджуваній СК

Період страхування	15 днів	1 місяць	2 місяці	3 місяці	4 місяці	5 місяців	6 місяців	7 місяців	8 місяців	9 місяців	10 місяців	11 місяців	12 місяців
Коефіцієнт													

Таблиця 11

Динаміка страхових сум, страхових платежів та страхових виплат з певного виду страхування в досліджуваній страховій компанії

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	Відхилення	
						+, -	%
Кількість договорів, од							
Загальна страхова сума, тис. грн.							
Максимальна страхова сума на 1 договір, грн.							
Страхові платежі, грн.							
Страхові виплати, грн.							
Кількість страхових виплат, шт.							
Максимальна страхова виплата, грн.							
Рівень страхових виплат, %							

СТУДЕНТАМ, ЩО ПРОХОДЯТЬ ПРАКТИКУ В КРЕДИТНИХ СПІЛКАХ

1. Ознайомлення з організаційною структурою кредитної спілки та основних принципів діяльності. Розглянути процес державної реєстрації в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» та обов'язкові вимоги для створення кредитної спілки. Ознайомитись з умовами припинення діяльності кредитної спілки (шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу) або ліквідації).

2. Опрацювання законодавчої бази, яка визначає основи організації та функціонування кредитної спілки. Детально вивчити Закон України «Про кредитні спілки», Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», Закон України «Про кооперацію».

3. Проаналізувати наявний власний капітал кредитної спілки, виявити шляхи його утворення (вступні, обов'язкових пайові та інші внески членів кредитної спілки; плата за надання своїм членам кредитів та інших послуг, а також доходи від провадження інших видів статутної діяльності; доходи від придбаних кредитною спілкою державних цінних паперів; грошові та інші майнові пожертвування, благодійні внески, гранти, безоплатна технічна допомога юридичних та фізичних осіб).

4. Проаналізувати основні показники діяльності кредитної спілки, в розрізі формування активів та використання капіталу, в розрізі пайового, резервного та додаткового капіталів.

5. Провести оцінку структури депозитного портфеля кредитної спілки, оскільки вони здійснюють надання кредитів на основі залучених вкладів на депозитні рахунки від членів.

6. Проаналізувати структуру кредитного портфеля, наданих кредитною спілкою, зокрема навести види позичок за строками користування, цільовим призначенням, порядку нарахування та сплати відсотків і основної суми, рівня

забезпеченості, рівня дотримання з боку позичальника встановленого режиму сплати, методів надання основної суми позички, можливістю зміни рівня відсотків за користування позичкою.

7. Навести та охарактеризувати види кредитних програм та умови їх реалізації. Розглянути основні умови надання позички члену кредитної спілки.

8. Оцінити дотримання кредитною спілкою умов договору. У процесі надання кредитних послуг спілка має дотримуватися встановлених для неї нормативів якості активів та ризиковості операцій – дослідити ці питання.

9. Маркетингова політика кредитної спілки: розробка та просування нових кредитних продуктів, уникнення фінансових ризиків.

10. Дослідження основних напрямів удосконалення управління кредитною спілкою на основі аналізу поточного стану діяльності ринку кредитних послуг України.

В результаті роботи студент збирає дані та заповнює наступні таблиці (орієнтовні):

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок за три роки

№ з/п	Показники	Відхилення	
		+, -	%
1	Кількість зареєстрованих кредитних спілок		
2	Кількість членів КС, тис. осіб		
3	Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках, тис. осіб		
4	Кількість членів КС, які мають діючі кредитні договори, тис. осіб		
5	Загальні активи, млн. грн.		
6	Капітал, млн. грн.		
7	Кредити, надані членам КС (залишок на кінець періоду),		

	млн. грн.					
8	Внески членів КС на депозитні рахунки, млн. грн.					

Таблиця 2

Класифікація заборгованості кредитної спілки за рівнями прострочення

Показник	Станом на			
	Сума, млн грн	питома вага %	Сума, млн грн	питома вага %
1-й рівень прострочення (30-90 днів)				
2-й рівень прострочення (91-180 днів)				
3-й рівень прострочення (181-365 днів)				
Більше 12 місяців				
Усього		100,0		100,0

Таблиця 3

Розподіл кредитних спілок за обсягом їх активів

Групи кредитних спілок за обсягом активів	Обсяг активів групи кредитних спілок, млн. грн.	Частка активів, що належать до групи, %	Кількість кредитних спілок, що належать до групи	Частка кредитних спілок, що належать до групи, %
більше 100 млн. грн.				
50 – 100 млн. грн.				
10 – 50 млн. грн.				
5 – 10 млн. грн.				
1 – 5 млн. грн.				
до 1 млн. грн.				
Всього				

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Закони і постанови

1. Цивільний кодекс України : Кодекс, Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-157>
2. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР // Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%92%D0%A0>
3. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 № 1961-IV // Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>
5. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 02.09.2012 р. № 4391 – VI // Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>
6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг: Закон України від 12.07. 2001 р. № 2664 - III // Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
7. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: постанова КМУ від 14. 08.1996 р. №959 // Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-96-%D0%BF>
8. Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів: розпорядження Держкомфінпослуг від 28.05.2004 № 736 // Держкомфінпослуг. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0801-04>
9. Про затвердження Ліцензійних умов провадження страхової діяльності: розпорядження Держкомфінпослуг від 28.08.2003 № 40 // Держкомфінпослуг. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0805-03>
10. Про затвердження Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками: постанова КМУ від 18.12.1996 р. № 1523 // Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-%D0%BF>
11. Про затвердження порядку та вимог щодо здійснення перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента: постанова КМУ від 04.02.2004 № 124 // Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/124-2004-%D0%BF>
12. Про затвердження Порядку та правил обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, що може бути заподіяна третім особам: постанова КМУ від 9.07.2002 р. № 944 // Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/944-2002-%D0%BF>
13. Про затвердження порядку та правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою від хвороб

стихійних лих та нещасних випадків: постанова КМУ від 23.04.2003 р. №590 // Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/590-2003-%D0%BF>

14. Про затвердження Порядку та правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї: постанова КМУ від 29.03.2002 р. № 402 // Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF>

15. Про затвердження Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: розпорядження Держкомфінпослуг від 27.10.2011 № 673 // Держкомфінпослуг. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1483-11>

16. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: розпорядження Нацкомфінпослуг від 23.11.2011 № 1070/2011 // Нацкомфінпослуг. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011>

17. Про затвердження Положення про державний реєстр фінансових установ: розпорядження Держкомфінпослуг від 28.08.2003 р. № 41 // Держкомфінпослуг. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0797-03>

18. Про затвердження Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 17.12.2004 № 3104 // Держкомфінпослуг. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05>

19. Про затвердження Методики формування резервів із страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 27.01.2004 №24 // Держкомфінпослуг. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0198-04>

20. Про затвердження Положення про порядок та умови ведення страховиками персоналізованого і індивідуального обліку договорів страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 24.12.2004 №3197 // Держкомфінпослуг. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0194-05>

21. Про затвердження Положення про порядок та умови видачі та розміри кредитів страхувальникам, які уклали договори страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 03.12.2004 №2883 // Держкомфінпослуг. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1615-04>

22. Про затвердження Правил розміщення страхових резервів із страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 24.11.2004 №2875 // Держкомфінпослуг. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1626-04>

23. Про затвердження рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків: розпорядження Держкомфінпослуг від 17.03.2005 №2875// Держкомфінпослуг. URL: nfr.gov.ua.

24. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами і доповненнями).

25. Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні: Закон України від 10 грудня 1997 р. № 710/97-ВР (зі

змінами і доповненнями).

26. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2374-III (зі змінами і доповненнями).

27. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23 вересня 1994 р. № 185/94-ВР (зі змінами і доповненнями).

28. Про страхування: Закон України в редакції Закону № 2745-III від 04.10.2001 (зі змінами і доповненнями).

29. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 20 вересня 2001 р. № 2740-III.

30. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. №3480-IV.

31. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України № 755-IV від 15.05.2003, редакція від 01.01.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

32. Про кредитні спілки: Закон України 20.12.2001 № 2908-III, редакція від 01.01.2016 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14/page>

33. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (із змінами і доповненнями).

34. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління НБУ № 22 від 21.01.2004 (зі змінами і доповненнями).

35. Інструкція про касові операції в банках України, затверджена постановою Правління НБУ № 337 від 14.08.2003 (зі змінами і доповненнями).

36. Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління НБУ № 320 від 16.08.2006.

37. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджене постановою Правління НБУ № 492 від 12.11.2003 (зі змінами і доповненнями).

38. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затверджене постановою Правління НБУ № 502 від 12.12.2002 (зі змінами і доповненнями).

39. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ №368 від 28.08.2001 (із змінами і доповненнями).

40. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ № 637 від 15.12.2004 (зі змінами і доповненнями).

41. Положення про відкриття та функціонування в уповноважених банках України рахунків банків-кореспондентів в іноземній валюті та в гривнях, затверджені постановою Правління НБУ № 118 від 26.03.1998 (зі змінами і доповненнями).

42. Положення про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами, затверджене постановою Правління НБУ № 325 від 06.08.2003 (зі змінами і доповненнями).

43. Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою *CAMELS*. Постанова Правління НБУ №171 від 08.05.2002 (із змінами і доповненнями).

44. Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням, затверджене постановою Правління НБУ № 137 від 19.04.2005.

45. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України, затверджене постановою Правління НБУ № 508 від 16.12.2002.

46. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затверджене постановою Правління НБУ № 516 від 03.12.2003 (зі змінами і доповненнями).

47. Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України, затверджене постановою Правління НБУ № 520 від 29.12.2000 (зі змінами і доповненнями).

48. Положення про порядок формування та використання банками резервного фонду, затверджене постановою Правління НБУ № 334 від 08.08.2001.

49. Положення про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджене Постановою Правління НБУ №279 від 06.07.2000 (із змінами і доповненнями).

50. Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України, затверджене постановою Правління НБУ № 259 від 30.04.2009.

51. Положення про розрахункові палати для пред'явлення векселів до платежу, затверджене постановою Правління НБУ № 403 від 25.09.2001.

52. Правила торгівлі іноземною валютою, затверджені постановою Правління НБУ № 281 від 10.08.2005 (із змінами і доповненнями).

53. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління Національного банку від 28.11.2001 № 489. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

54. Методичні вказівки з інспектування банків “Система оцінки ризиків”, затверджені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 № 104. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

55. Організаційна структура Національного банку України: сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua/NBU/index.htm>.

56. Про процентну політику Національного банку України: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 18.08.2004 № 389. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

57. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

58. Про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій та виконання окремих операцій: положення, затверджене постановою Правлінням Національного банку України від 17.07.2001 № 275. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

59. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

60. Про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 31.08.01 № 375. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

61. Про порядок формування обов'язкових резервів для банків України: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 16.04.2006 №389. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

62. Про процентну політику Національного банку України: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 18.08.2004 №389. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

63. Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 30.04.2009 № 259. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

64. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. № 1702-VII.

65. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу (Положення № 417), затверджене Постановою Правління Національного банку України від 26.06.2015.

66. Положення про здійснення небанківськими фінансовими установами фінансового моніторингу в частині надання ними фінансової послуги щодо переказу коштів, затверджене постановою Правління НБУ від 15 вересня 2016 року № 388.

Посібники та монографії

67. Внукова Н. М., Еременко Л. В., Успенко В. І. та ін. Страхування: теорія та практика: Навчальний посібник - 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків: Бурун Книга, 2009. - 656 с.

68. Говорушко Т.А. Страхіві послуги. Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2011-376 с.

69. Говорушко Т.А. Страхіві послуги. 2-е видання перероблене та доповнене: Навч. пос. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 344 с.

70. Горбач Л.М., Каун О.Б. Страхування. Навчальний посібник. - К.: "Кондор", 2010. - 520 с.

71. Долгошея Н.О. Страхування в запитаннях і відповідях: Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 318с.

72. Козьменко О.В., Кузьменко О.В. Актуарні розрахунки: навч. посібник / О.В. Козьменко, О.В. Кузьменко. – Суми: Ділові перспективи. – 2013 р. – 224 с.

73. Ненно І.М. Навчальний комплекс. Страховий менеджмент. Навчальний посібник - Харків: "Бурун Книга", 2011. - 244 с.

74. Ротова Т.А. Страхування: Навч.посіб.- 2-ге вид. переробл. та допов. - К.: Київ. нац. торг. - екон. ун - т, 2006.- 400 с.

75. Страхування: практикум: навч. посіб. / За ред. В. Д. Базилевича. – [2-ге вид., переробл. і допов.] – К.: Знання, 2011. – 607с.
76. Страхування: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича, - К.: Знання, 2008. - 1019с.
77. Фисун І.В. Страхування: навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури. - 2011. - 240 с.
78. Аналіз банківської діяльності: Підручник / [А.М. Герасимович, І.М. Парасій-Вергуненко, В.М. Кочетков та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Герасимовича. - К.:КНЕУ, 2010. — 599 с.
79. Банківський менеджмент: питання теорії та практики [Текст]: монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак, О.М. Пожар та ін. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – 152 с.
80. Банківська система Україна [Текст]: монографія / В.В. Коваленко, О.Г. Коренєва, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 187 с.
81. Коваленко В.В. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрями підвищення [Текст]: Монографія / В.В. Коваленко., К.Ф. Черкашина – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 153 с.
82. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика [Текст]: монографія / В.В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 238 с.
83. Коваленко В.В. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст]: навчально-методичний посібник / В.В. Коваленко, К.Ф. Черкашина; Державний вищий навчальний заклад «УАБС НБУ». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 138 с.
84. Маслак Н.Г. Ціноутворення на банківські продукти [Текст]: монографія / Н.Г. Маслак, О.А. Криклій. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 121с.
85. Скоморович І. Г. Банківські операції: навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 556 с.
86. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 283 с.
87. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 2: Управління ринковими ризиками та ризиками системних характеристик / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 299 с.